

УДК 821.161.2 (045)
DOI: 10.18372/2520-6818.40.14257

СІБРУК Анастасія, БАРАБАШ Олена

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС У МОВОЗНАВЧИХ ПРАЦЯХ

У статті розглянуто особливості сучасного наукового дискурсу, його вплив на реципієнта. Бажаний психологічний вплив залежить від вибору слова, вмілого поєднання логічного й емоційного початків, виправданого використання виражальних засобів мови. Вивчення лінгвістичних особливостей наукового дискурсу має велике значення для пошуку шляхів пояснення певного матеріалу.

Ключові слова: науковий дискурс, тропи, мовознавство.

Вступ. Завдання наукового дискурсу — вплинути на слухача або читача, переконати його у сказаному. Актуальність дослідження визначена необхідністю системного вивчення мови наукових творів. На важливості переконливого наукового слова наголошує багато дослідників, визнаючи, що для ефективної наукової діяльності потрібно мати глибокі спеціальні знання, досконало володіти методологією наукової творчості.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливої уваги вивченню особливостей наукового дискурсу приділяли такі дослідники: П. Селігей, Н. Непійвода, М. Котюрова, О. Ільченко та інші. Лінгвістичний аналіз дискурсу здійснили Н.Д. Арутюнова, Т. Дейк, Дж. Лакофф та інші. Роботи цих дослідників склали методологічну основу при формулюванні терміна «науковий дискурс».

Виклад основного матеріалу. Швидкий розвиток наукового знання, необхідність створення наукової літератури та її перекладу різними мовами спонукають учених активніше займатися проблемами наукового стилю. «Вивчення наукового стилю, крім питань термінології, майже не цікавило вітчизняних лінгвістів до середини минулого століття. Починаючи з 50-х років, з'являються дослідження, спеціально присвячені науковому викладу, його загальній характеристиці, жанрово-стильовій диференціації. Крім суто теоретичних праць, виходять навчальні посібники та методичні рекомендації, що допомагають розв'язати питання стосовно основних ознак наукового стилю (Івасенко, 2007, с. 137).

У лінгвістичній літературі з проблем наукового стилю до сьогодні немає єдності думок щодо використання емоційно-оцінних засобів та різноманітних поетичних тропів у наукових текстах. Це пов'язано з тим, що наука

завжди прагне виявити об'єктивну природу предмета, показати, яким він є незалежно від почуттів та емоцій людини. Основою творення наукового стилю є логічна послідовність викладу, орієнтація не на емоційно-чуттєве, а на логічне сприйняття, прагнення до максимальної об'єктивності. Тому нерідко висловлюється думка, що образні засоби можуть завадити ясності викладу, точному висвітленню наукових питань.

У зв'язку з цим у дослідженнях, присвячених проблемам наукового викладу, завжди існувало два погляди: традиційний, який трактує науковий стиль як безсторонній, безособовий, позбавлений емоційного навантаження і експресивних форм, та новаторський, прихильники якого вважають, що треба кардинально змінювати ставлення до наукового викладу, який обов'язково повинен мати ознаки експресії, котра активізує увагу читача, зосереджує на суттєвих моментах змісту, полегшує засвоєння наукової думки. У 50–60-х роках ХХ ст. починають розроблятися мовностилістичні підходи до наукового викладу саме з традиційного погляду, тому основними ознаками наукового стилю називають безсторонність, узагальненість та безособовість. Як негативна риса наукового викладу називається невластива йому образність, яка науковому мовленню «навіть протипоказана, оскільки відволікала би в сторону хід думки, хід міркувань, ведучи до неточності, розпливчатості характеристик і формулювань» (Кожина, 1995, с. 166). Крім того, у теоретичних джерелах стверджується, що автори нерідко змушені звертатися до порівнянь у науковому тексті у тих випадках, коли явище, що описується, ще не отримало в науці свого постійного позначення — терміна.

На жаль, «у сучасних теоретичних джерелах, що мають на меті скерувати вченого на

шляху створення наукового тексту, починає простежуватися прикра тенденція до повернення традиційних підходів щодо наукового стилю» (Івасенко, 2007, с. 140). В авторитетних виданнях з'являються твердження, що мова наукової прози кардинально протиставлена мові художньої літератури, тому всілякі «словесні прикраси», почуття і переживання автора недоречні в науковому творі. Відсутність експресії у науковому тексті сприймається як благо чи ідеал, «унаслідок чого домінуючою формою оцінки результатів дослідження є констатація фактів» (П'ятницька-Позднякова, 2003, с. 97).

Вважаємо, що такі однозначні трактування ускладнюють еволюцію наукового стилю та закріплюють переконання про традиційність у підходах до створення наукового тексту. Найбільше від цього потерпає наукова книга, створена авторами, яких теоретичні джерела переконують, що немає потреби

зацікавлювати читача, звертатися до образних засобів мови, зокрема метафор, експресивних уточнень, елементів діалогу, змальовувати шлях науковця до того чи іншого відкриття, а достатньо вмістити лише сухий опис готових результатів.

Однак вживання різноманітних стилістичних прийомів, оснований на образності, є абсолютно природнім для наукового тексту. Це пояснюється тим, що, крім прагнення людини до об'єктивного відображення світу, для неї характерна також оцінна діяльність. Адже доводячи положення та гіпотези, викладаючи наукові проблеми, оцінюючи роботу своїх колег, учений привносить власну суб'єктивно-чуттєву оцінку. Тому образні засоби як вияв емоційно-оцінної діяльності свідомості не можуть бути повністю усунені з наукового викладу. Цікаво, що, за спостереженнями дослідників-лінгвістів, «найяскравіша різниця між науковим стилем західних та вітчизняних учених — це те, що західні науковці активно використовують особові займенники, тобто пишуть» від першої особи», відкрито висловлюють власну думку, використовують особисті історії, у той час як вітчизняні вчені надають перевагу відстороненій манері викладу наукової інформації, посилено використовують пасивний стані вживають так зване «ми скромності», навіть коли пишуть особисто від себе (Івасенко, 2007, с. 141).

Проте, у сучасній науковій літературі експресивно-емоційна функція все ж присутня

і реалізується за допомогою таких засобів, як метафори, порівняння, повтори, експресивні уточнення, ремарки-вставки, спеціальні виділення окремих членів речення та зворотів, використання однорідних членів речення з метою виразності тощо. Використовуються в науковому викладі також засоби розмовної мови, навіть такі елементи прямої мови як імітація діалогу, питальні та окличні речення.

Особлива організація наукового тексту співвідноситься, за М. Кожиною, з мовною системністю. Мовна системність властива усьому твору і може бути визначена і структурована лише в цілісному тексті, якому властиве підпорядкування єдиному організуючому центру — суб'єкту пізнавальної діяльності (у науковому тексті). Важливо, що системна організація цілісного тексту пронизує всю текстову тканину твору, причому стилістично значущими виявляються всі мовні засоби, залучені в цю текстову організацію (Котюрова, 2012, с. 35). Усі тропи та стилістичні фігури, які використані у тексті, беруть участь у створенні комунікативної ситуації, тому автор тексту відбирає їх свідомо. О. Гончарова зазначає: «створюючи текст як цілісну смислову і мовленнєву структуру, кожний мовленнєвий суб'єкт знаходить потрібні елементи в мові, що будуть уміщені в текст не як цілісна структура, а фрагментарно, окремими елементами, які мовець добирає відповідно до потреби повідомлення і спілкування... Входячи до структурно-смислового цілого, головні номінативні і комунікативні одиниці системи мови слово і речення перетворюються в «текстослова» і «тексторечення», у семантиці і синтактиці яких поєднуються характеристики, що походять від системи мови і «системи тексту» (Гончарова, 2003, с. 12).

Мовна організація тексту зумовлена його екстралінгвістичною основою — змістом і широким комунікативним контекстом. Справжній зміст текстових компонентів може бути зрозумілий у контексті не тільки цілого твору, але й ширше — сфери наукового знання. Своєрідність функціональної стилістики як синтезуючої науки полягає у принциповій багатоаспектності аналізу тексту, що виходить за межі мови в широкий контекст його реального використання. Таким широким контекстом наукової мови, або її екстралінгвістичної основи, є комунікативно-пізнавальна діяльність не тільки автора, а й наукового співтовариства загалом. У науковому тексті представ-

лена мовна система, зміст якої — наукове знання — об'єднані функціонально на науково-пізнавальною основою. Водночас контекст може бути актуальним для тлумачення тексту не «повністю», а вибірково — як сукупність тих чи тих чинників, найбільш значущих для предмета дослідження. Саме тропи та стилістичні фігури дають можливість глибше зрозуміти та досягнути всі аспекти наукового знання.

Варто також наголосити на основних аспектах діалогічного наукового тексту, де найчастіше вживаються різноманітні тропи. «Діалогічна природа наукового тексту найчастіше може бути актуалізована за допомогою таких мовних засобів: 1) питальних речень (у тому числі риторичних запитань) і комплексів питання-відповідь; 2) чужої мови у формі безпосередніх цитувань; 3) непрямой мови як переказу чужої думки; 4) імперативів як звертання до читача (наприклад: зауважте, пригадаймо, погляньмо, візьмімо, вернім та ін.); 5) експресивних засобів, зокрема емоційної та оцінної лексики, розмовної лексики, образних засобів (метафори, епітети, порівняння, фразеологізми), модальних слів, інтонаційно-синтаксичних засобів, наприклад, окличних речень; 6) вставних і вставлених слів, конструкцій у різних функціях — уточнювальній, пояснювальній, вказівній, оцінній, додаткового повідомлення» (Висоцька, 2015). На нашу думку, використання стилістичних фігур, що спричиняють діалогічність наукового тексту — одна з найважливіших умов ефективного розуміння наукового тексту.

Крім діалогічності, на особливу увагу під час розгляду наукового тексту заслуговують такі функціональні властивості, як експресивність, оцінність тощо. У науковому тексті характерним є використання абстрактної лексики (зокрема термінології), емоційно нейтральних одиниць, коментуючих елементів, кліше тощо для досягнення точності, однозначності, логічності викладу. Чітка логічність і своєрідна «сухість» наукової мови не виключає використання емоційно-експресивних засобів мови. Сучасні мовознавці (Г. Дядюра, М. Котюрова) стверджують, що у формуванні наукової думки бере участь і логічне, й образне мислення, лише в науковому тексті образність спрямована насамперед на інтелект читача, а вже потім — на його емоційну сферу, й інформує не тільки про об'єкт, але й суб'єкт пізнання.

Важливим для нашого подальшого дослідження є виокремлення термінів «науковий

текст» та «науковий дискурс». Зазвичай вивчення дискурсу як міждисциплінарного поняття починається з констатації факту виникнення відповідного терміна в лінгвістиці з середини ХХ ст., що пов'язують з новими підходами до вивчення і тлумачення тексту.

Загалом, теорія дискурсу у мовознавстві пов'язана з іменем французького вченого Е. Бенвеніста, котрий вперше запропонував визначення дискурсу як «будь-яке висловлювання, що зумовлює наявність комунікантів: адресата, адресанта, а також наміри адресанта певним чином впливати на свого співрозмовника (Бенвеніст, 1975, с. 296). Т. ван Дейк розглядає дискурс як комунікативну подію, що відбувається між мовцем і слухачем у визначеному часовому і просторовому континуумі. Ця подія обов'язково включає як вербальні, так і невербальні складники, т.б. ті ментальні процеси, які неминуче супроводжують процес комунікації (Дейк, 1989, с. 121).

Лінгвістика ХХІ ст. демонструє різноманітність поглядів і підходів до тлумачення цього терміну. У працях ряду вітчизняних і зарубіжних учених традиційно дискурс розглядається як цілісний мовленнєвий твір у різноманітності його когнітивно-комунікативних функцій. Сам термін «дискурс» часто ототожнюють із мовою у реальному використанні та використовують його для опису тексту у безпосередньому комунікативному контексті. На думку І. Бехти, дискурс є ширшим поняттям, аніж текст, він співвідноситься з категоріями логіки, психології, філософії і спрямований на людину, її досвід, знання, інтелектуальний рівень, спосіб вираження знань про навколишній світ (Бехта, 2004, с. 193). Часто дискурс тлумачиться як своєрідна динамічна модель тексту, текстова комунікація, пов'язана з комунікативною діяльністю суб'єкта (Литвиненко, 1990, с. 11–12).

Існують різні точки зору і підходи до класифікації дискурсу, серед яких однією із найбільш поширених є запропонована В.І. Карасиком класифікація, відповідно до якої виділяють два типи дискурсу: 1) персональний, орієнтований на міжособистісне спілкування, та 2) інституційний, статусно-орієнтований (Карасик, 2000, с. 6). За словами вченого, в інституційному дискурсі спілкування відбувається в певних рамках статусно-рольових відносин, такий дискурс передбачає професійне спілкування між особами відповідно до певних норм і виділяється на підставі двох ознак:

мета та учасники спілкування. Отже, В.І. Карасик виділяє такі типи інституційного дискурсу: політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний і масово-інформаційний, зауважуючи, що цей список можна змінити або розширити, оскільки суспільні інститути суттєво відрізняються один від одного та не можуть розглядатися як однорідні явища.

Термін «науковий дискурс» був введений у вжиток П. Бізелл у 1999 році на позначення поєднання ненаукового і наукового дискурсу (Ahmad, 2012, с. 7). За словами української дослідниці Т. Маслової, науковий дискурс як різновид інституційного зумовлений соціальними функціями співрозмовників і є регламентованим за змістом і формою (Маслова, 2012, с. 40). Дослідження наукового дискурсу має порівняно коротку історію. Учені зазначають, що науковий дискурс можна розглядати як особливий тип взаємодії, в основі якої лежать комунікативні стратегії і тактики, які використовує мовець задля впливу на свого адресата, і які відбивають як загальні типологічні, так і етноспецифічні особливості (Ільченко, 2012, с. 7).

Особливістю сучасного наукового дискурсу є його соціальна обумовленість, що є визначальним фактором у формуванні мовної структури цього типу дискурсу. Крім цього, протягом останніх років дослідники наголошують на його особливій динамічності, коли виникає ряд змін, спостерігається відмова від вживання стандартних кліше, емоційність наукового дискурсу шляхом залучення ряду експресивних засобів. Все це зумовлене передусім змінами у поведінці людей, що призводить і до зміни традицій. Зміни у середовищі наукового спілкування породжуються змінами у суспільстві. Серед основних причин цих змін називають персоніфікацію наукового дискурсу, плюралізацію, а також появу нових видів наукової діяльності (Томахів, 2015, с. 156).

Основними властивостями наукового дискурсу є інтертекстуальність, діалогічність, прагматичність та жанрова варіативність. Як різновид власне інституційного дискурсу науковий дискурс характеризується креативністю, об'єктивністю, логічністю переданої інформації та професійною цінністю. Йому притаманні професійна спрямованість, зв'язок з адресатом, антропоцентризм, мультидис-

циплінарність тощо. Серед завдань наукового дискурсу відзначають аналіз наукових проблем з метою аналізу та пояснення, передачу знань, результатів дослідження, поширення наукової та технічної інформації, дослідження наукової проблеми тощо.

На думку Т. Маслової, можна вважати, що науковий дискурс — це своєрідне віддзеркалення наукового тексту в свідомості конкретного індивіда у конкретній ситуації і в конкретний момент часу. Науковий дискурс — це науковий текст, осмислений із урахуванням цілого ряду його комунікативних параметрів: задуму, концепції, цілі спілкування, фонду знань комунікантів, суб'єкта мовлення, адресата та інших екстралінгвістичних факторів (соціокультурних, прагматичних, історичних, когнітивних, психологічних) (Маслова, 2012). Метою наукового дискурсу є повідомлення об'єктивної інформації, доведення істинності наукового знання, пояснення причини явищ, опис істотних ознак предмета наукового пізнання. Відповідно, серед специфічних рис наукових текстів є такі як спосіб викладу (опис, розповідь, міркування); ступінь повноти викладу (стислість, скороченість, повнота, розгорнутість); рівень узагальнення в залежності від характеру адресата (вузькоспеціальні, широкоспеціальні, загальнонаукові, науковопопулярні тексти тощо).

Висновки. Сучасні дослідження наукового дискурсу засвідчують, що експресивність, наявність тропів та стилістичних фігур, зовсім не протипоказана мові науки, що вона не зникає та й не може зникнути з наукового стилю. Особливо це твердження стосується жанрів монографії та наукової статті, де часто присутні риси експресивності та емоційності, які привносяться автором незалежно від теми його дослідження. Це обумовлено характером природнього (людського) наукового мислення та творчості, що ніколи не може бути обмежено лише понятійно-логічним сприйняттям світу. Щоб сприйняти, засвоїти інформацію й надалі оперувати нею, адресат повинен зрозуміти її та відповідно інтерпретувати. Адекватність сприймання закладеної у науковому тексті інформації залежить від чіткості, ясності, логічності авторського викладу. Дослідження цих параметрів визначає перспективність вивчення наукових текстів у комунікативному аспекті. Використання готових засобів мовної системи сприяють посиленню логічності авторського викладу. В сучасній науковій

літературі експресивно-емоційна функція реалізується за допомогою таких засобів, як метафори, порівняння, повтори, експресивні уточнення, ремарки-вставки, спеціальні виділення окремих членів речення та зворотів, використання однорідних членів речення з метою виразності тощо. Використовуються у науковому викладі також засоби розмовної

мови, навіть елементи прямої мови як імітація діалогу, питальні та окличні речення. У сучасному мовознавстві увага привертається до властивостей мовних одиниць, які актуалізуються під час взаємодії комунікантів та обміну думками для вирішення важливих завдань, виникає потреба вивчення особливостей наукового дискурсу.

Список використаної літератури

- Бенвенист, Э. (1975). *Общая лингвистика*. Москва: Прогресс, 1975. 446 с.
- Бехта, І.А. (2004). *Дискурс наратора в англомовній художній прозі*. Київ: Грамота, 2004. 304 с.
- Висоцька, З. (2015). Актуальні парадигми дослідження наукового тексту // *Лінгвостилістичні студії*. Вип. 3. С. 43–49.
- Гончарова, Е. А. (2003). *Ещё раз о стиле как научном объекте современного языкознания // Текст — Дискурс — Стил*. Санкт-Петербург: Изд-во СПб ГУЭФ, 2003. 192 с.
- Дейк ван, Т.А. (1989). *Язык. Познание. Коммуникация*. Москва: Прогресс, 1989. 312 с.
- Івасенко, Л. О. (2007). Науковий виклад у дослідженнях вітчизняних учених // *Культура видання: теоретичні аспекти та практичне втілення*. С. 137–141. URL: <http://pvs.uad.lviv.ua/static/media/2-46/22.pdf>.
- Ільченко, О.М. (2012). Дискурсивна когерентність та взаємодія наукового дискурсу з іншими в контексті постмодернізму // *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. С. 124–131. URL: <http://langcenter.kiev.ua/Lingvistika%202012/Ichenko%20Shalya%20124-133.pdf>.
- Карасик, В. И. (2000). О типах дискурса (Текст) // *Языковая личность: институциональный*

- и персональный дискурс: Сб. науч. тр. Волгоград. С. 5–20.
- Кожина, М. Н. (1964). О специфике художественной и научной речи в аспекте функциональной стилистики. Пермь, 1964. С. 102–175.
- Котюрова, М. П. (2012). *Стилистика научной речи: учеб. пособ. для студ. учреждений высш. проф. образования*. Москва: Издательский центр «Академия», 2012. 240 с.
- Литвиненко, Н.П. (2009). *Український медичний дискурс*. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2009. Монографія. 304 с.
- Маслова, Т.Б. (2012). Типологія наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигмі // *Англістика та американістика: (зб. наук. пр)*. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту. Вип. 10. С. 39–43.
- П'ятницька-Позднякова, І. С. (2003). *Основи наукових досліджень у вищій школі*. Київ, 2003. Навчальний посібник. С. 97.
- Томахів, М. В. (2015). *Англомовний науковий дискурс: сучасний стан та перспективи подальших досліджень* // *Одеський лінгвістичний вісник*. № 5. С. 154–157.
- Ahmad, J. (2012). *Stylistic Features of Scientific English: A Study of Scientific Research Articles* // *English Language and Literature Studies*. 2012. Vol. 2. № 1. P. 47–55. URL : www.ccsenet.org/ells.

А. СИБРУК, Е. БАРАБАШ

СОВРЕМЕННЫЙ УКРАИНСКИЙ НАУЧНЫЙ ДИСКУРС В РАБОТАХ ПО ЯЗЫКОЗНАНИЮ

В статье рассмотрены особенности современного научного дискурса, его влияние на реципиента. Желательное психологическое влияние зависит от выбора слова, умелого сочетания логического и эмоционального начал, оправданного использования выразительных средств языка. Изучение лингвистических особенностей научного дискурса имеет большое значение для поиска путей объяснения определенного материала.

Ключевые слова: научный дискурс, тропы, языкознание.

А. SIBRUK, O. BARABASH

MODERN UKRAINIAN SCIENTIFIC DISCOURSE IN LINGUISTIC STUDIES

In the article we discuss about of the features of modern scientific discourse, its impact on the recipi-

ent. The desired psychological influence depends on the choice of the word, the skillful combination of logical and emotional principles, the justified use of the expressive means of the language. The study of the linguistic features of scientific discourse is of great importance for finding ways to explain certain material.

Key words: scientific discourse, tropes, linguistics.

A. SIBRUK, O. BARABASH

MODERN UKRAINIAN SCIENTIFIC DISCOURSE IN LINGUISTIC STUDIES

In the article we discuss the features of modern scientific discourse, its impact on the recipient. The desired psychological influence depends on the choice of the word, the skillful combination of logical and emotional principles, and the justified use of the expressive means of the language. The study of the linguistic features of scientific discourse is of great importance for finding ways to explain certain material. For a comprehensive study of tropes and stylistic figures of

the Ukrainian language is extremely important to learn the basic functions of tropes in the linguistic works. The actuality of the research topic is determined by the need of a systematic study of lexical items and syntactic figures that are traditionally considered unusual for the text, but we will try to prove that they are relevant. The aim of the article is to determine the semantic content and functions of different types of tropes and stylistic figures in scientific texts. The subject of the research is the semantics and functions of tropes and stylistic figures in scientific discourse. The object of the research — the tropes and stylistic figures, selected from the modern Ukrainian linguistic literature. In

modern scientific literature, the expressive and emotional function is presented and implemented by the help of such tools as epithets, metaphors, comparisons, repetitions, expressive specifications, the separation of the members of the sentence, the usage of homogeneous parts of the sentence with the purpose of expressiveness, etc. In scientific works, the elements of direct speech also can be used as the imitation of the dialogue, interrogative and exclamatory sentences, rhetorical questions and requests. The study of the linguistic features of scientific discourse is of great importance for finding ways of explaining a certain material.

Стаття надійшла до редакції 17.11.2019

УДК 811.161.2'282

DOI: 10.18372/2520-6818.40.14259

СТЕЦИК Христина

ТИПОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ І НАДНІСТРЯНСЬКОГО ДІАЛЕКТУ В УКРАЇНСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ

У статті досліджено особливості використання надністрянського діалекту в українській художній літературі. На основі аналізу специфіки вживання надністрянських говіркових елементів у мові автора та в мові персонажів, гетерогенності й гомогенності діалектних одиниць визначено типи взаємодії надністрянського діалекту й літературної мови в українській художній прозі.

Ключові слова: надністрянський діалект; літературна мова; тип взаємодії; мова автора; мова персонажів.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з науковими завданнями. Територіальні діалекти були і залишаються важливим джерелом мовної, історичної та культурної інформації. Неперехідна цінність їх як першооснови літературної мови, чинника її розвитку й поповнення сьогодні і як свідчення про історію мови зумовлює актуальність лінгвістичних досліджень, пов'язаних із вивченням багатоаспектних явищ взаємодії діалектного і літературного різновиду національної мови. Одним із пріоритетних напрямів сьогодні є аналіз співвідношення літературних і говіркових елементів у мові художньої літератури, яка є середовищем безпосереднього контакту літературно-нормативної та діалектної систем (Грещук, 2010).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невиділених раніше частин загальної проблеми, формулювання цілей статті. У сучасному українському мовознавстві є чимало праць, присвячених дослідженню теоретичних питань функціонування діалектизмів у художній мові (Кобилянський, 1960; Жилко, 1966;

Матвіяс, 1990; Гриценко, 2004; Грещук, 2014; Єрмоленко, 2008), аналізу особливостей відображення говіркових одиниць у мові творів українських письменників (В. Стефаніка (Грещук, 2010; Матвіяс, 2010) І. Франка (Грещук, 2010; Матвіяс, 2005), М. Коцюбинського (Грещук, 2010) та ін.). На часі — докладне вивчення специфіки використання конкретного говору різними авторами, встановлення закономірностей його застосування в художній літературі на різних етапах розвитку літературної мови. **Метою** цієї статті є дослідити типологію взаємодії в художній літературі літературної мови і надністрянського діалекту.

Виклад основного матеріалу. Надністрянський діалект, «центральний говірковий масив Галичини» (Горбач, 1966, с. 1675), займає особливе місце в системі говорів південно-західного наріччя. Він є «основним, найбільшим за ареалом поширення та найвпливовішим» (Бичко, 1992, с. 11). Включаючи в себе чимало елементів інших південно-західних говорів, надністрянський діалект був основою західноукраїнського варіанта літературної

© Стецик Х., 2019